

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног
 родитеља и име Малићевић (Фехим) Амела
 Датум и место рођења 22. 10. 1970. године, Нови Пазар

Основне студије

Универзитет Универзитет у Београду
 Факултет Учитељски факултет
 Студијски програм Студијски програм за образовање учитеља
 Звање Професор разредне наставе
 Година уписа 2002.
 Година завршетка 2005.
 Просечна оцена 8,03

Мастер студије, магистарске студије

Универзитет
 Факултет
 Студијски програм
 Звање
 Година уписа
 Година завршетка
 Просечна оцена
 Научна област
 Наслов завршног рада

Докторске студије

Универзитет Универзитет у Нишу
 Факултет Педагошки факултет у Врању
 Студијски програм Методика разредне наставе
 Година уписа 2007.
 Остварен број ЕСПБ бодова 120
 Просечна оцена 8,66

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске
 дисертације Проблемски приступ настави граматике у основној школи
 Име и презиме ментора,
 звање Проф. др Стана Смиљковић, редовни професор
 Број и датум добијања
 сагласности за тему
 докторске дисертације НСВ број 8/18-01-002/14-020 од 31. 3. 2014. године

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна 263
 Број поглавља 8
 Број слика (шема, графикона) 11
 Број табела 27
 Број прилога 8

**ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације**

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Малићевић, А. (2013). Идеје, значења и уметничка структура у роману <i>Мали принц</i> Антоана де Сент Егзиперија, <i>Методичка пракса</i>, бр. 2/2013, стр. 317-324.</p> <p><i>Мали принц као фигура наде и љубави постаје симбол за истинске и праве људске вредности. Он је трагач за пријатељством, лепотом, истином и смислом. Мали принц није биће са материјалним побудама. Невичан тескоби коју стварају материјални окови, он се одриче свог тела да би досегао недостижне овосветске вредности. „Не могу да понесем ово тело. Сувише је тешко“. Карактеристика ове савремене фантастичне приче је усклађен склоп митског, бајковитог и басноликог наратива. То доприноси нејасном крају романа. Стога је овај роман намењен једноставним, припитомљеним особама. У највеће вредности романа свакако спадају особености језика и стила. Једноставан, заправо бестелесан стил писања разумљив је читаоцима свих узраста. Том привидном једноставношћу Егзипери конструира комплексне уметничке творевине. Језик романа је динамичан, информативан. Писац негује форму дијалога и то кратког функционалног дијалога.</i></p>	M53
2	<p>Малићевић, А., Шеховић, С. (2013). Примена дидактичких медија у учењу и поучавању у основним школама, <i>Образовна технологија</i>, 4/2013, стр. 383-392.</p> <p><i>У раду је приказан део истраживања спроведеног у циљу утврђивања постојећег стања испитивањем ставова и на основу субјективне процене наставника о квалитету постојећег наставног процеса, а која се односи на заступљеност дидактичких медија у настави и на ставове о личном едуковању о употреби истих. Образовање, на самим тим и наставни процес, одувек су били условљени друштвом и променама у оквиру друштва у коме се налази. Савремени научно-технички напредак је видно утицао на сфере људског деловања и рада па стога образовање део тог напретка мора пренети у наставу како би се учинила ефикаснијом. Традиционална настава, која још од Коменског није претрпела никакве битније промене, још увек великим делом влада нашим школама. Слаба повратна информација и комуникација на релацијама наставник-ученик и ученик-ученик, слаба материјална, техничка опремљеност школа, недовољно едуковани наставници који би прихватили новине које се саме намећу, јер све сфере људског деловања, напредују брже од образовања, само су неки од чиниоца који успоравајуће утичу на образовни процес и наставу.</i></p>	M53
3	<p>Малићевић, А. (2014). Улога ваннаставних активности у социјализацији младих, <i>Савремене тенденције у наставним и ваннаставним активностима на учитељским (педагошким) факултетима</i>, тематски зборник, Врање: Учитељски факултет у Врању, стр. 604-611.</p> <p><i>Развој нових и све сложенијих друштвених структура захтевају сасвим новог човека који ће морати да буде не само свестрано образован него у исто време и социјално формирана личност. Стога би било веома битно да се у целокупном васпитно-образовном систему деловања на младе посети посебна пажња на ваннаставне активности ради њиховог социјалног прихватања, усмеравања и формирања. У подстицању и развијању стваралаштва младих потребно је стварати веће присуство осетљивости уживавања њихових стварних потреба које ће у креативном испољавању разних видова остварења да добију још веће подстицаје за богаћење, проширивање и њихово досезање до највећег нивоа креативности. Стваралачки и мотивациони капацитети младих директно ће зависити од сусретања њихових потенцијала са богатством и интензитетом активности. Кроз ваннаставне активности је потребно развити способност за надвладавање инертности, развијати унутрашње снаге које су у стању да победе све отпоре који се супротстављају личном, слободном и стваралачком истраживању.</i></p>	M45
4	<p>Малићевић, А. (2015). Стваралачка настава кроз интерактивно учење језичких феномена, <i>Настава и наука у времену и простору – зборник сажетака са првог научног скупа са међународним учешћем</i>, Лепосавић, стр. 25.</p> <p><i>Рад садржи припрему одржаног часа на коме је примењено стваралачко учење језичких феномена. Императив савремене наставе је оспособљавање ученика да расуђује, критички мисли, решава проблеме и закључује. Зато се све више ради на томе да учитељ ствара такве ситуације на часу у којима ће омогућавати ученицима да самостално, уз сопствено ангажовање, долазе до нових граматичких знања. Када се стваралачка настава граматике организује у облику интерактивног учења то свакако захтева примену метода, облика и техника различитих од оних који се претежно користе у традиционалној настави. Наставни приступ треба да буде непоновљив и увек нов. Искуства показују, а стручњаци упозоравају да у настави граматике српског језика нема мисаоне мобилности ученика, да су они пасивни слушаоци који механички памте део готових граматичких знања. У атмосфери суопарног теоретисања, диктирања дефиниција и самоиницијативног закључивања ученици немају интересовања за градиво које им изгледа апстрактно, нејасно и монотono. Методичари наставе граматике имају критички однос према механичком учењу и промовишу значај стваралачког учења граматичких појава којим се сузбијају мисаоне пасивности, несамосталности и имитаторске склоности ученика. Стваралачким учењем се ученицима нуди одступање од шаблона и подстиче разноликост и вишезначност у размишљању и стицање граматичких и правописних знања на основу сопственог искуства.</i></p>	M64
5	<p>Малићевић, А. (2015). Васпитни елементи у цртаном филму, <i>Методичка пракса</i>, бр. 2/2015. (у штампи)</p> <p><i>Сматрамо да би за наше савремено васпитање било значајно да се проблему дејег цртаног филма приђе и са педагошког гледишта и да се открију они елементи који посредно или непосредно делују на васпитање и развијање позитивних особина и способности наше деце. При разматрању овог проблема морамо пре свега поставити питање: шта детету пружа цртани филм? Данас се за забаву и васпитање деце користе многобројна уметничка средства међу којима, несумњиво, веома значајно место заузима цртани филм. Када говоримо о цртаном филму ми оводе мислимо на дејчи цртани филм, или јасније речено на ону врсту цртаног филма у којој је сигурном уметничком руком, а на принципу покрета као основном начелу филма, остварена чулна конкретизација најсмелије маште и оживљен свет бајке. У овој врсти изгледа да је цртани филм достигао највећи уметнички ступањ. Према су естетски квалитети цртаног филма непобитни, ипак се у јавном укусу према њему изражавају два супротна става - за и против њега. Позитивне стручне оцене и велике симпатије према цртаном филму са једне стране и негирање и негодовање према њему са друге стране, изражавају признавање и негирање једне форме уметности, што несумњиво има значаја при разматрању дејег цртаног филма са педагошког гледишта и оцењивања његове педагошке вредности.</i></p>	M53

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА НЕ

Докторска теза Амеле Ф. Малићевић под називом *Проблемски приступ настави граматике у основној школи* представља вредну методичку студију која је проистекла из обимног истраживачког рада с намером да се дуго актуелно питање места граматике у основној школи теоријски дефинише и да се утврди стање методичке праксе. Поред тога, битно је постићи квалитет, степен и начин примене проблемског приступа настави граматике у основној школи на примерима стваралачке (креативне) праксе кроз моделе проблемског приступа, између осталог, и у млађим разредима основне школе.

Настава граматике као подручје диференцирано Наставним планом и програмом са бројем часова који се из разреда у разред повећавају, у директној је вези са осталим подручјима што потврђује његову функционалност, примену знања у пракси.

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (до 500 речи)

Структуру рада чине следећи делови: *Уводна разматрања, Теоријски приступ проблему са десет потцелина, Методолошке основе истраживања, Резултати истраживања и њихова интерпретација, Закључна разматрања и педагошке импликације, Литература, Прилози, Индекс имена, Индекс појмова*. Овој структури претходи резиме са кључним речима на српском и енглеском језику.

У целини *Уводна разматрања* кандидат образлаже разлоге бављења овом темом износећи значај изучавања граматичких садржаја у циљу њихове примене у раду и животу. Констатација да се данас од школе очекује организација наставног процеса у коме ће ученици трагати за информацијама, откривати их и примењивати у пракси упућује на то да се трага за различитим наставним приступима. Усмерење кандидата је на проблемском приступу који ће током укупне структуре рада бити презентован теоријски и практично.

Прво поглавље под називом *Теоријски приступ проблему истраживања* са више аспеката сагледава проблемску наставу у оквиру укупног наставног процеса, као и место наставе српског језика и књижевности у основној школи. Кандидат је посебно место дао циљевима и задацима овога предмета, с тим што су издвојени језички и граматички садржаји од првог до четвртог разреда како би се указало на значај и начине остваривања ових наставних садржаја. Примена проблемског приступа у настави граматике сагледана је у складу са садржајима наставне области књижевности јер, како наводи кандидат, већина знања која човек стиче заснива се на читању, како књижевно-уметничких, тако и текстова опште културе. Граматика као основа развијања језичке културе, усмене и писмене и других облика комуникације у условима савремене технологије, омогућава функционално повезивање наизглед различитих програмских садржаја који се остварују кроз разноврсне методичке поступке.

Четврта целина теоријског приступа износи гледишта и мишљења домаћих и страних методичара о карактеристикама проблемске наставе, начину примене, предностима и недостацима. Уз доста података о томе да настава граматике мора бити стављена у функцију учења језика, кандидат наводи неколико модела решавања проблема из домаћих и иностраних извора. Различити погледи методичара, дидактичара, педагога и психолога указују на то да је учење граматике путем решавања проблема један од оптималних начина подстицања дечјег размишљања и стицања знања са разумевањем на основу самосталног увида и истуства.

Пета целина докторске тезе конкретније приступа облицима организације проблемске наставе граматике у млађим разредима основне школе. Образложени су поступци обраде граматичких садржаја на примерима организације наставе путем решавања проблема у оквиру фронталног, групног и индивидуалног облика рада. Наставнички рад кандидата, сарадња са осталим наставницима омогућила је да посебну пажњу посвети развијању креативности у решавању задатих граматичких проблема.

Методе проблемске наставе граматике као једна од целина указује на њихово коришћење у процесу наставе. Њихова подела у зависности од тока сазнајног процеса, од врсте садржаја, узраста и других елемената омогућава наставнику да се определи, али и да их комбинује, што најчешће чини у свом раду. Кандидат, користећи богату литературу, наводи следеће, од могућих метода: метода проблемског излагања или монолошка метода, метода хеуристичког разговора, метода рада на лингвометодичком тексту, илустративна метода и истраживачко-стваралачка метода. У раду су, уз доста података образложене наведене методе, с напоменом да је њихова примена у млађим разредима у складу са узрастом ученика. Овој теми која чини и централни део тезе дато је доста места као и активностима наставника у проблемској настави, активностима ученика и мотивацији, интеракцији са вршњацима.

Завршна потцелина под називом *Настава граматике и методички системи* указује да на обликовање методичких система утичу и поједине теорије учења, а највише природа и специфичност наставног предмета. Кандидат наводи следеће системе, по др Стјепку Тешку: догматско-репродуктивни, аналитичко-експликативни и проблемско-стваралачки методички систем. Проблемско-стваралачки метод могао би имати следеће фазе рада на часу: стварање проблемске ситуације и дефинисање проблема, утврђивање начина његовог решавања, самостални рад ученика, анализа и корекција резултата, усвајање прихватљивог решења и задавања нових задатака.

У свом теоријском приступу проблему и теоријском истраживању кандидат полази од потреба и захтева савременог односа према школи, образовним садржајима, указујући на место граматике у самом предмету Српски

језик и књижевност, с циљем превазилажења сувопарне, апстрактне и незанимљиве наставе у корист активне и занимљиве, тј. функционалне граматике. И поред настојања експерата из ове методичко-дидактичке области о унапређивању и осавременивању наставе, кандидат, с обзиром да се бави радом са децом у школи, проучава наставу и садржаје, налази да и даље постоји раскорак између теорије и праксе. Препоруке које произилазе и приступа проблемској настави граматике указују на то да и основношколска настава треба да ухвати корак са временом како би се превазишло граматизирање и вербализам у савлађивању језичких законитости.

Другу целину докторске тезе чини *Методолошки приступ истраживању*. Кандидат је, поштујући критеријуме које налаже методологија педагошког истраживања, поставио и дефинисао предмет, циљ и задатке, хипотезе, варијабле, методе, технике и инструменте, узорак истраживања. Указано је детаљно на организацију и ток истраживања, а теоријски образложени сегменти поткрепљени примењеним практичним приступом у настави. Графичким приказима и анализом постављених активности, дискусијом о рецепцији презентованог градива граматике, кандидат истиче предности овог поступка: развијање мишљења, интересовања, размењивање идеја. Битно је да ученик схвати шта је научио и колико ће му то знање користити у даљем раду.

Примери моделованих наставних јединица најбољи су показатељи иновативног решења различитих граматичких садржаја. Кандидат је дванаест наставних јединица језичко-књижевно-граматичких садржаја структурисао како да из сваког сегмента произилази питање: шта ученик може и колико ће научено применити. Креативни изазови кроз питања, дискусију и одговоре указују на то да се током часа решавају нови проблемски задаци уз коришћење већ наученог граматичког градива. Кандидат је одговорно и објективно размишљао при евалуацији наставних активности, истичући да је место наставника као организатора наставе од велике важности. Свих дванаест оцена рада на часу указују на способности кандидата да процени наставну ситуацију на најбољи могући начин, одабере пригодни текст „засићен“ одређеном граматичком категоријом, зада нове задатке који ће се ослањати на већ урађене на часу, на крају – покаже и своју креативност.

Трећи део под називом *Резултати истраживања и њихова интерпретација* обухвата квантитативну и квалитативну анализу резултата до којих се дошло у истраживању. Кандидат је дао табеларно и текстуално образложење, а циљ финалног тестирања био је сагледавање ефеката примене учења граматике путем решавања проблема. Образложен је утицај учења путем решавања проблема на обим и квалитет граматичких знања ученика, а резултати су дати кроз табеле, графиконе и шеме; утицај успеха ученика и оцена из српског језика на граматичка знања ученика; могућности учења граматике путем проблемске наставе у млађим разредима основне школе; мишљења ученика и учитеља о ефектима примене проблемске наставе у граматици српског језика; утицај проблемске наставе граматике на мотивацију ученика итд. Постављени проблеми који су наведени, а детаљно образложени у докторској тези говоре о томе да се проблемски приступ третира као један од савремених и могућих приступа у превазилажењу слабости у наставном изучавању граматике, али не и универзални метод у савлађивању наставних јединица српског језика. У наведеним апликацијама наставних јединица показана је погодност за креативну праксу, као и садејство са осталим методама рада. Очигледно је да граматички садржаји функционишу са осталим, као што је говорна вежба и текст који том приликом настаје, полазни текст као извор нових проблемских ситуација у учењу лекције, условно речено, из граматике. Тиме се остварује корелација међу наставним подручјима уз примере који су одабрани зналачки, а кроз разноврсну очигледност путем наставних листића, графофолија, литерарног текста и језичког контекста. Поштована је поступност и педагошко-психолошка условљеност садржаја чиме је показано да је право учење усмерено мање на претерано сазнавање и гомилање чињеница, више на способности да се оне тумаче, просуђују и налазе своју практичну примену.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

Закључна разматрања и педагошке импликације као завршна целина у докторској тези резимира резултате теоријског и практичног приступа проблему истраживања. Кандидат истиче да су све изнете теоријске поставке на којима се заснива проблемска настава стављени у функцију конкретизовања методичког модела за реализацију граматичких садржаја у III и IV разреду. Формирањем контролне и експерименталне групе, рад са њима и реализација финалних текстова указује се на предности рада кроз решавање проблема у настави граматике. Експеримент је показао да проблемска настава има бројне предности у односу на традиционалну наставу учења граматике.

И поред предности, ова метода није једина и универзална, уз комбинацију са другим методама, применом активног учења и добре мотивације, настава граматике биће унапређена, а бојазан од граматизирања одстрањена. На крају, кандидат даје смернице које ће бити корисне учитељима, ученицима, родитељима и ширем окружењу.

Коришћена је педагошко-психолошка, методичка и књижевно-језичка литература домаћих и иностраних аутора. Индекс имена и индекс појмова дају потпунију слику овој докторској тези информацијама које су неопходне за ефикасан приступ овом и проблемима везаним за ову тему мултидисциплинарног карактера.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

Докторска дисертација Амеле Ф. Малићевић под називом *Проблемски приступ настави граматике у основној школи*, теоријски, методолошки и методички даје значајан допринос методичкој науци, квалитетнијем приступу целовитим садржајима предмета Српски језик и књижевност. У своме раду кандидат је утврдио раскорак између теоријских основа и наставне праксе, дао аналитичко-критички приказ досадашњих система у настави граматике, потврдио теоријске поставке и предности проблемског приступа овој настави, проучио

садржаје наставних програма и циљева и задатака, литературу која је послужила као значајан научни извор. Рад садржи инструктивне методичке тезе, препоруке и могуће моделе у организацији часа наставе граматике проблемским приступом на добро изабраним текстовима из којих се уочавају одређене граматичке категорије. Експеримент који је изведен у наставној пракси, а потом обликован текстуално упућује на квалитет резултата до којих се дошло, који су резултат дужег и опсежнијег истраживања. Све то доприноси квалитету ове тезе којом се све више актуелизује проблемска настава граматике. Од велике су важности препоруке упућене учитељима за сталним усавршавањем и самообразовањем, за стваралачким истраживањем, како се и ово изнето у тези може оквалификовати. Закључна оцена узета из рада кандидата која гласи: „Проблемска настава није негација традиционалне наставе, већ само једна њена нова нијанса, она у којој настава од заната постаје уметност“, говори о критичком ставу кандидата према обрађиваном проблему.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Кандидат је у теоријском и методолошком поступку израде докторске дисертације показао спремност да самостално истакне проблем обраде граматике у основној школи. У истраживањима су коришћена достигнућа из области педагошких, лингвистичких и књижевних наука као и извори из опште методологије научног истраживања. Тиме је показано да савремена школа све више пажње поклања духовним вредностима садржаним у језику. У методичком приступу садржајима граматике кандидат је указао на могућности и путеве обрађивања проблема показујући да и ови садржаји могу допринети препознавању стваралачких способности ученика у области, пре свега, тумачења језика, анализе језичких садржаја и упоређивања проблема садржаних у уџбеницима граматике.

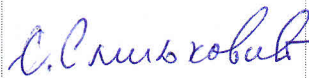

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

На основу анализе докторске тезе под називом *Проблемски приступ настави граматике у основној школи*, напора кандидата да открије, примени, обради и предложи могуће путеве обраде граматичких садржаја у основној школи путем проблемског приступа, разноврсности наставне интерпретације, личног стваралаштва и стваралаштва ученика, као и квалитета експерименталног тока истраживања и дискусије о добијеним резултатима, са задовољством предлажемо Наставно-научном већу Педагошког факултета у Врању Универзитета у Нишу да прихвати Извештај о урађеној докторској тези кандидата Амеле Ф. Малићевић и упути Научно-стручном већу за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Нишу.

КОМИСИЈА

Број одлуке НСВ о именовању Комисије 8/18-01-005/15-022

Датум именовања Комисије 09. 07. 2015. године

Р. бр.	Име и презиме, звање		Потпис
1.	Проф. др Марина Јањић, ванредни професор	председник	
	Српски језик (Научна област)	Филозофски факултет у Нишу (Установа у којој је запослен)	
2.	Проф. др Стана Смиљковић, редовни професор	ментор, члан	
	Методика наст. срп. јез. и књиж. (Научна област)	Педагошки факултет у Врању (Установа у којој је запослен)	
3.	Доц. др Ирена Цветковић-Теофиловић, доцент	члан	
	Српски језик (Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
4.	Доц. др Буба Стојановић, доцент	члан	
	Методика наст. срп. јез. и књиж. (Научна област)	Педагошки факултет у Врању (Установа у којој је запослен)	

Датум и место:

Врање, 5. 10. 2015.